

Карук І.В.
доктор філософії,
старший викладач кафедри дошкільної освіти
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВИХОВАТЕЛІВ ТА ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ

Сучасний етап суспільного розвитку характеризується постійними трансформаціями, стрімкими змінами умов життя і праці значної кількості людей. У таких умовах актуалізуються проблеми підготовки фахівців різних галузей, вимоги до професіоналізму і навиків яких постійно зростають. Відповідно посилюється увага до системи професійної освіти, зокрема до підготовки самих освітян, роль яких для подальшого розвитку людства важко переоцінити. У більшості європейських країн натеper реалізуються різні програми професійної підготовки педагога, зміст яких заслуговує на вивчення українськими науковцями та пошук останніми шляхів упровадження кращих практик у вітчизняну освіту.

Особливості змісту професійної підготовки вчителів у європейських країнах свого часу досліджували Н. Авшенюк, Т. Головатенко, І. Дичківська, К. Котун, Т. Кристопчук, Т. Кучай, О. Локшина, Н. Постригач, А. Сбруєва, Л. Пуховська, І. Улюкаєва та ін. У розвідках згаданих авторів детально описані нормативно-правові основи професійної підготовки майбутніх педагогів, освітні технології, практиковані для навчання студентів педагогічних закладів освіти, тенденції розвитку післядипломної педагогічної освіти тощо. Утім, підготовка майбутніх вихователів і учителів для початкової ланки шкільної освіти часто залишається поза фокусом наукового інтересу дослідників-компаративістів.

Мета статті – визначення провідних тенденцій конструювання змісту і реалізації форм професійної підготовки майбутніх вихователів і вчителів початкової школи в європейських країнах.

Основними характеристиками педагогічної освіти в більшості європейських країн натеper є компетентнісний підхід у підготовці майбутніх вихователів та вчителів для початкової ланки шкільної освіти; практико-орієнтоване навчання; застосування тренінгових форм навчання для здобуття й поглиблення педагогічного досвіду; поширення змішаного навчання у різних форматах, заохочення до безперервного професійного розвитку, широкі можливості для академічної мобільності [1]. Визначальною особливістю професійної підготовки майбутніх вихователів дітей раннього віку та вчителів для початкової школи в більшості європейських країн (Угорщина, Німеччина, Фінляндія, Італія, Об'єднане Королівство та ін.) є широке використання тренінгових форматів навчання [6].

Метою більшості тренінгів є підготовка так званих «експертів-педагогів», які застосовують методи розвитку та навчання дітей з урахуванням їхніх вікових психологічних та фізіологічних потреб (сюди входить догляд за немовлятами та маленькими дітьми, які потребують допомоги протягом свого життєвого циклу від народження до 3 років). У розумінні європейських колег тренінг з підготовки вихователів – це не лише активна форма навчання, що реалізується в межах одного заняття або циклу занять, і передбачає формування та вдосконалення певної групи практичних навиків, тренінгом також називають період набуття конкретного теоретичного й практичного досвіду роботи з дітьми раннього і дошкільного віку, що його «проживають» студенти впродовж конкретного проміжку навчального часу – семестру або періоду тривалості практики (кілька тижнів). До прикладу, в університеті прикладних наук Турку (Фінляндія) майбутні вихователі проходять теоретичну і практичну підготовку в паралельному режимі, що являє собою «...обов'язкову інтегровану практичну підготовку для отримання кваліфікації. Шкільна практика або практика в дитячому садку відбувається в будь-якому з двох місць: у школах або дитячих садках, які спеціалізуються на підготовці педагогів, або ж у звичайній школі під наглядом вчителів, спеціально призначених для цього» [5]. До завдань практичних занять такого паралельного режиму входять: практичні й методичні

екскурсії до шкіл або дитячих садків (відвідування відкритих занять, які проводять досвідчені вихователі чи вчителі); психологічна практика включених спостережень за дітьми та загалом за перебігом навчального процесу і роллю вчителя чи вихователя на різних етапах навчання дітей; семінари з підготовки та оцінювання уроків, навчання перед групою однолітків, практика проведення занять; ознайомча виховна практика під керівництвом досвідченого вчителя безпосередньо в закладі освіти [5].

За освітньою програмою Bachelor en Formation Pédagogique (Шотландія, Сполучене Королівство Великої Британії і Північної Ірландії), до прикладу, протягом всієї тривалості навчання студенти проходять практичне стажування (педагогічну практику), що розподіляється наступним чином: перший курс – сімдесят годин з дітьми та/або молоддю віком 0-14 років у спільноті; другий курс – розміщення на базі початкової школи 2-4, що триває протягом навчального року та тісно пов'язане з модулями на кампусі; третій курс – чотиритижневе стажування в початковій школі; четвертий рік – десять тижнів у початковій школі та / або дитячому садку. Таким чином майбутні фахівці отримують цінний педагогічний досвід і навчаються розробляти та впроваджувати власне педагогічне втручання в реальні ситуації в садочку чи в класі, враховуючи індивідуальні ресурси дітей та їхнє соціокультурне походження [3].

У переважній більшості європейських країн теоретичний і практичний етап професійної підготовки відбуваються паралельно. До прикладу, підготовка вихователів дитячих садків в Угорщині здійснюється в спеціальних інститутах, де в майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти формуються відповідні компетентності, які дозволяють готувати дітей до відвідування початкової школи та залучати дітей віком 3-7 років до «структурованого процесу розвитку та навчання» [7]. Зміст дисциплін циклу професійної підготовки ґрунтується на теоретичних знаннях з педагогіки та психології, при чому опанування цих знань має орієнтувати здобувачів освіти на те, щоб «...служити диференційованому розвитку та соціалізації особистості дитини через низку (переважно ігрових)

видів діяльності». Паралельно здійснюється теоретична, методична та практична підготовка вихователів до реалізації завдань комплексного розвитку особистості дитини дошкільного віку: через догляд та фізичне виховання, вдосконалення володіння рідною мовою та спілкування з однолітками і дорослими, через мистецьку й математичну освіту та пізнання природи. Протягом кожного з 2 семестрів студенти беруть участь у польовому досвіді.

У фінських і шотландських університетах та коледжах, де готують вихователів і учителів початкової школи, широко практикуються проблемний та проєктний підходи до навчання. Студенти виконують власний теоретичний та практичний проєкт в одній із галузей, пов'язаних з освітою: вивчення мови; математика; мистецтво та естетика; спорт і здоров'я. Судячи з рекомендацій до самостійної роботи, представлених у відкритому доступі на сайтах закладів, студентів постійно заохочують до саморефлексії та до опанування додаткових професійних знань, мотивують до безперервного навчання [2]. Останніми роками набули популярності так звані «вертикально інтегровані проєкти для навчання заради сталого розвитку (LfS)», темами яких стають: «Захист дітей»; «Вивчення морально-етичних питань»; «Цифрове навчання»; «Творчі контексти для музики» тощо [1; 4; 7].

Під час всього періоду навчання за більшістю програм професійної підготовки вихователів і вчителів початкової школи студентів заохочують брати участь у міжнародних обмінах: це – програми Erasmus з низкою партнерських європейських університетів у Швеції, Бельгії, Нідерландах, Іспанії та Швейцарії. Є також можливості проводити коротші періоди часу, працюючи або навчаючись за кордоном у Китаї, Малаві, Гамбії та Ірландії з низкою партнерських організацій. Ці можливості дозволяють студентам розвивати якості та навички, що сприяють успішному професійному навчанню, соціалізації, полегшують працевлаштування.

Висновки. Аналіз програм професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти та вчителів початкової школи в європейських країнах дозволив виділити найбільш цікаві і перспективні з огляду на потреби сучасного

ринку праці і сфери освітніх послуг напрями і форми навчання студентів. Цей досвід може виявитися корисним для вітчизняної системи вищої педагогічної освіти, яка наразі потребує вдосконалення і реформування, впровадження інноваційних та адаптації до нагальних потреб сьогодення традиційних форм професійної підготовки й здобуття майбутнім педагогом практичного досвіду роботи з дітьми.

Список використаних джерел

1. Головатенко Т. Ю. Тенденції професійної підготовки вчителів початкової школи у закладах вищої освіти країн Бенілюксу : дис. ... д-ра філософії за спец. 011 «Освітні педагогічні науки» / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ, 2021. 294 с.
2. BA Hons. Primary Education. University of Strathclyde.
<https://www.strath.ac.uk/courses/undergraduate/primaryeducation/>
3. Bachelor en Formation Pédagogique. URL.:
<https://devenirenseignant.lu/en/bachelor-en-formation-pedagogique>
4. Bachelor en Sciences de l'Education. URL.:
<https://devenirenseignant.lu/en/bachelor-en-formation-pedagogique>
5. Bachelor of Social Services, Early Childhood Education. URL.:
<https://www.turkuamk.fi/fi/tutkinnot-ja-opiskelu/tutkinnot/bachelor-social-services-early-childhood-education/>
6. Dychkivska I., Uliukaeva I. (2021). Інноваційні тенденції професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти: вітчизняний та європейський досвід. *Українська професійна освіта= Ukrainian professional education*, 2021. № 9-10. С. 103–112.
7. Teachers and education staff. Initial education for teachers working in early childhood and school education. URL.:
<https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/national-education-systems/hungary/initial-education-teachers-working-early-childhood-and-school>